

DREPTURILE POLITICE ȘI CETĂȚENIA EUROPEANĂ: PARTICULARITĂȚI

POLITICAL RIGHTS AND EUROPEAN CITIZENSHIP: PECULIARITIES

Svetlana BOUNEGRU,

doctorand,

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract

In this communication we will set out the electoral rights of the persons who hold the citizenship of the European Union, the modalities and limits of their exercise, as well as the respective legal consequences.

Key-words: political rights, European citizenship, fundamental rights, dignity, guarantees, legal treatment.

Apartine experiențelor constituționale Statului democratic atribuirea cetățenilor dreptului de electorat activ și pasiv pentru organismele care exprimă, la diferite nivele, voința politică. În acest context, statutul *civitatis* conține o nouă situație juridică subiectivă de exercitare a dreptului de vot și de alegere în diferite funcții reprezentative.

Drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului sunt „drepturi naturale subiective esențiale pentru libera și deplina dezvoltare a personalității umane în spațiul libertății și demnității, drepturi stabilite și garantate prin Constituție și legi, comportând astfel un tratament juridic specific” [1].

Pe această cale a triumfat și teoria suveranității naționale – puterea supremă și suverană a poporului. Și numai voința poporului constituie și trebuie să constituie baza puterii de stat voință exprimată în baza alegerilor oneste prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat [2].

În cadrul fiecărui stat suveran, membru al Uniunii Europene, aceste drepturi exclusiv politice sunt asigurate și organele reprezentative au loc la baza activității lor voința cetățenilor exprimată prin alegeri.

Problema care se pune este de a ști, dacă persoanele cu cetățenie europeană dispun de aceste drepturi, în ce mod se exercită și limitele exercitării, precum și consecințele juridice respective.

Așa, spre exemplu, Constituția României (stat membru UE) prevede în art.36 și 37 [3] drepturile electorale întru exercitarea suveranității naționale fie direct, fie prin organele reprezentative ale statului.

Totodată art.38 intitulat Dreptul de a fi ales în Parlamentul European, stipulează că cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European, lucru care și se execută.

Lipsa atribuirii drepturilor electorale reprezintă o discriminare bazată pe naționalitate care afectează exercitarea libertăților garantate de Tratat, par să fie în conflict cu art. 12 CE. Articolul 19 CE recunoaște deținătorilor cetățeniei europene conform art. 17 CE două situații juridice subiective: a) dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale a Statului de reședință, acest drept este util integrării cetățeanului străin în interiorul comunității locale și deci la completa afirmare a libertății de circulație; b) dreptul de a se candida activ sau pasiv la alegerile Parlamentului european în Statul membru de reședință. Ambele situații juridice prevăzute de art. 19 au fost preluate de Cartea Drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Articolul. 19 TEC prevede că fiecare cetățean al Uniunii Europene care are reședința într-un stat membru al căruia nu este cetățean are dreptul de a vota și de a se candida. 1) la alegerile locale din statul membru în care acesta are reședința în aceleași condiții ca și cetățeanul acestui stat și 2) la alegerile pentru Parlamentul European din statul membru în care acesta are reședința în aceleași condiții ca și cetățeanul statului respectiv.

Exercitarea celor două drepturi se realizează în conformitate cu modalitățile adoptate de Consiliul European, deliberând la

unanimitate la propunerea Comisiei și după consultarea Parlamentului European, aceste norme pot deroga, de asemenea, de la exercitarea dreptului, dacă există anumite probleme. Prin urmare, două directive comunitare au fost emise pentru implementarea acestei reguli:

1) Directiva 93/109 a Consiliului Uniunii Europene din 6 decembrie 1993, privind procedurile de exercitarea dreptului de vot și de participare la alegerile pentru Parlamentul European pentru cetățenii Uniunii rezidenți într-un stat membru.

Directiva prevede că este alegător și este eligibil la Parlamentul European orice cetățean al Uniunii care are aceleași cerințe și condiții stabilite de fiecare stat membru pentru electoratul activ și pasiv al cetățenilor săi pentru cerințele de incompatibilitate (fără a aduce atingere dreptului fiecărui stat de a stabili incompatibilitatea unei persoane deja alese în funcții similare în alte state membre).

Cetățeanul UE își exercită electoratul activ și pasiv prin solicitarea înregistrării pe listele electorale, atașând documentația emisă de autoritățile țării în care este cetățean de a nu fi pierdut electoratul activ și pasiv în țara sa de origine și a rămas în scris în astfel de liste speciale până la anularea listelor din cauza absenței cerințelor sau prin transfer sau la cererea părții interesate.

Articolul 4 din directivă prevede câteva principii fundamentale: a) alegătorul comunitar își exercită dreptul de a vota în statul membru de reședință sau în statul membru de origine; b) nimeni nu poate vota de mai multe ori în timpul aceleiași alegeri; c) nimeni nu se poate prezenta ca candidat în mai multe state membre în timpul aceluiași alegeri.

Articolul 8 din directivă prevede că alegătorul comunitar își exercită dreptul de a vota în statul membru de reședință numai dacă și-a exprimat voința.

În acest scop, articolele 9, 10, 11, 12 din directivă prevăd că fiecare stat trebuie să ia măsurile necesare pentru a permite alegătorului comunitar care și-a exprimat dorința de a fi înregistrat pe listele electorale la timp înainte de alegeri. Pentru a fi înregistrat pe lista electorală, trebuie să se precizeze, în

declarația menționată, că dreptul de vot în statul membru de origine nu a expirat, b) să prezinte un document de identitate valabil, c) să indice de la ce dată acesta locuiește în acest stat sau într-un alt stat membru.

Alegătorii UE înregistrați pe listele electorale rămân înregistrați, în aceleași condiții ca și alegătorii naționali, până când solicită anularea sau până la anularea lor automată, întrucât condițiile necesare exercitării dreptului de vot au dispărut.

La depunerea declarației de candidatură, cetățeanul UE eligibil trebuie să furnizeze la fel ca și candidatul național aceeași dovadă. În plus, trebuie să prezinte o declarație oficială, indicând: a) cetățenia și adresa pe teritoriul electoral al statului membru de reședință; b) că nu este simultan un candidat la alegerile pentru Parlamentul European într-un alt stat membru, c) eventual comunitatea locală sau circumscripția statului membru de origine în liste electorale unde a fost înregistrat ultima dată.

Conform art. 11 fiecare stat de reședință informează partea interesată cu privire la cererea de înregistrare pe listele electorale sau asupra deciziei privind admisibilitatea candidaturii. În cazul refuzului înregistrării pe listele electorale sau al refuzului candidaturii, partea interesată poate depune contestații pe care legislația statului membru de reședință le permite, în cazuri similare, alegătorilor și candidaților naționali, în cele din urmă, art. 12 furnizează informații precise pentru fiecare stat membru, care trebuie să informeze, în timp util și într-un mod adecvat, alegătorii eligibili și cetățenii UE despre condițiile și metodele de exercitare a dreptului de vot și de eligibilitate pe teritoriul său.

2) Directiva 94/80/CE a Consiliului din 19 decembrie 1994, stabilește procedurile pentru exercitarea dreptului de vot și de participare la alegerile locale pentru cetățenii Uniunii rezidenți într-un stat membru, prevede că fiecare cetățean al Uniunii are aceleași cerințe și condiții stabilite de fiecare stat membru pentru electoratul activ și pasiv al cetățenilor săi în municipiul respectiv și pentru cerințele din incompatibilitate (fără a aduce atingere dreptului fiecărui stat de a stabili incompatibilitatea unei persoane deja alese în funcții similare în alte state membre).

Cu toate acestea, fiecare stat are dreptul să stabilească faptul că cetățenii UE nu sunt eligibili în calitate de primari și că nu sunt eligibili dacă nu prezintă certificatele electorale ale țării lor sau dacă nu au fost privați de electorat în țara lor din cauza unei sentințe penale sau prin condamnare civilă care implică descalificarea din funcția electivă.

Cetățeanul UE își exercită electoratul activ și pasiv solicitând înregistrarea pe listele electorale, atașând documentația emisă de autoritățile țării în care este cetățean unde este indicat ca nu a pierdut electoratul activ și pasiv în țara sa de origine, și a rămas înscris în astfel de liste speciale până la anularea listelor din cauza absenței cerințelor sau prin transfer sau la cererea părții interesate.

Fiecare stat are dreptul să prevadă excepții de eligibilitate dacă într-o municipalitate numărul de străini care ar putea să voteze depășește 20% din alegători.

În procesul de integrare europeană, așa cum a fost anterior stabilit de tratatul CE, de la bun început a fost exclusă orice formă de participare a cetățeanului unui Stat membru în viața politică și în procesul de manifestare a voinței suverane într-un Stat membru diferit fata de acel de reședință. Cetățeanul care provine dintr-un Stat membru putea doar să beneficieze de libertățile economice în temeiul regulilor naționale. În ceea ce privește recunoașterea străinilor la participarea la viața publică, dreptul comunitar se găsea într-o perspectivă mai puțin avansată fata de unele state europene pe baza deciziilor unilaterale sau a acordurilor internaționale admise în sistemele juridice naționale.

Pe de o parte, se subliniază cazurile în care recunoașterea dreptului de vot și dreptul de a fi ales la alegerile locale era asigurat în relațiile între State care aparțineau la teritorii culturale omogene în condiții de reciprocitate (Regatul Unit și Irlanda, Belgia și Olanda, Portugalia). Pe de alta parte trebuie să ne amintim de Convenția promovată de Consiliul Europei și semnată pe 5 februarie 1992 relativă la participarea cetățenilor străini la viața publică la nivel local, în specific capitolul C este dedicat dreptului de vot la alegerile comunale (Right to vote in local authority election), prevăzut în favoarea străinilor și aceleași

condiții ale cetățenilor care depinde de o perioada de reședința de cinci ani.

În ambele cazuri, extinderea practica a dreptului era destul de limitata. In prima ipoteza, dreptul de electorat activ și pasiv este rezervat doar cetățenilor Statelor care cultural și lingvistic sunt înrudite sau oricum legate între ele prin angajamente istorice și sociale. În a doua ipoteză, este important de semnalat ca Convenția între statele comunitare a obținut puține adeziuni și mai puține ratificări, și-au asumat angajamente Danemarca, Finlanda, Italia, Olanda e Suedia. Așadar, mai întâi de introducerea art. 19 a Tratatului de la Maastricht, recunoașterea cetățeanului străin a dreptului de a participa activ și pasiv la formarea organismelor politice a unei comunități locale era deja o realitate foarte cunoscuta.

S-a observat că acest drept este nesemnificativ pentru cetățenii comunitari deoarece politicele cu privire la cetățenii străini sunt elaborate la nivel național și nu la nivel local. În ceea ce privește condițiile impuse de legile naționale cum ar fi reședința, neeligibilitatea și incompatibilitatea prevăzute de legislația naționala pentru proprii cetățeni dar se aplica cetățenilor comunitari in temeiul principiului de egalitate de tratament.

Art. 19 CE, a intrat in vigoare cu Tratatul de la Maastricht și pe 1 noiembrie 1993, impunea Consiliului de Miniștri de a adopta aceasta implementare a legislației pana pe 31 decembrie 1993 cu scopul evident de a permite exercitarea dreptului de vot din 1994. Prompt, pe 6 decembrie 1993, Consiliul a adoptat directiva nr. 93/109/CE cu privire la modalitățile de exercitarea dreptului de vot și de eligibilitate la alegerile Parlamentului european pentru cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru unde nu au cetățenia. În baza acestei legislații electoratul comunitar poate alege de a exercita dreptul de vot in Statul membru de reședința sau in acel de origine. Directiva permite electorului comunitar de a se candida la alegerile Parlamentului european in Statul membru de reședința. Atât electoratul activ cat și cel pasiv pot fi exercitați doar într-un Stat membru (art. 4).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Arseni A. Drept constituțional și instituții politice. Tratat. Ed. A 2-a, rev. Chișinău: CEP USM, 2019, vol.2, p.21.
2. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, publicată în ediția oficială „Tratate Internaționale”, 1998, vol.1 (art.21); Constituția Republicii Moldova nr.1 august 1994. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.
3. Constituția României, adoptată la 21 noiembrie 1991, republicată la 29 octombrie 2003.
4. Pliakos A., La nature juridique e l'Union européenne, in Rev. Trim. Droit eur., 1993, p. 194.
5. Verdier M.F., Le droit de vote et d'éligibilité des citoyens de l'Union européenne aux élections municipales. Nouvelle manifestation concrète de la citoyenneté européenne, in Rev. Trim. Droit eur., 1999, p. 59.
6. Verpeaux M., Article 11-100, in L. Burgogue-Larsen, A. Levade, F. Picod, Traité établissant une Constitution pour l'Europe, p. 515.
7. Condinanzi M., L'adattamento al dirittocomunitario e dell'Unione europea, Torino, 2003, p.31.
8. Jessurun H. d'Oliveira, in Neth. Int. Law Rev., 1994, p. 58.
9. Jésus B., Article 19, in P. Léger, Commentaire article par article des Traités UE et CE, Bruxelles, 2000, p. 239.
10. Pescatore P., Les relations extérieures des Communautés européennes : Contribution à la doctrine de la personnalité des organisations internationales in RC, 1961, II, p. 218.
11. Verder C., Folz H-P., A survey of principal decisions of the European Court of Justice Pertainingto International Law in 1995, in EJIL, 1997, p. 519.
12. Carreau D., Droit international, 7 éd., Paris, 2001, p. 463.
13. Starage V., Carella G., Rappresentanza (diritto internazionale pubblico), in EdD, Vol. XXXVIII, Milano, 1987, p. 506.